

Pressemelding

fra EUs narkotikabyrå i Lisboa

EUROPEISK NARKOTIKARAPPORT 2023: HOVEDPUNKTER

Større mangfold i tilførsel og bruk av narkotika skaper nye utfordringer for Europa

(16.06.2023, LISBOA — **SPERREFRIST 12.00 Lisboa | 13.00 Brussel/CET**) Større mangfold i tilførsel og bruk av narkotika skaper nye utfordringer for narkotikapolitikk og helsetjenester i Europa. Dette er ett av problemene som fremheves av det **Europeiske overvåkingscenter for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA)** når de offentliggjør **Europeisk narkotikarapport 2023: Trender og utviklinger**, i Brussel i dag ⁽¹⁾. Rapporten gir en fersk oversikt over narkotikasituasjonen i Europa og analyserer langsiktige trender og framvoksende trusler.

Tilgjengeligheten av narkotika er vedvarende høy på tvers av alle typer stoffer, og omfanget og kompleksiteten av ulovlig narkotikaproduksjon i Europa fortsetter å vokse. Narkotikabrukere eksponeres nå for et bredere spekter av psykoaktive stoffer, ofte med høy styrke og renhetsgrad. Ettersom disse selges som pulver eller piller som ser svært like ut, kan det hende at forbrukere er uvitende om hva de tar. Rapporten understreker behovet for effektive strategier for risikokommunikasjon for å gjøre forbrukere oppmerksomme på helseskader forbundet med nye stoffer, legemiddelinteraksjoner og høypotente stoffer.

Analysen dekker et bredt spekter av ulovlige stoffer, fra opioider og sentralstimulerende midler til nye cannabisprodukter og dissosiative stoffer (f.eks. ketamin). Den gir også en oppdatering av nye psykoaktive stoffer (NPS), som fortsetter å være en folkehelseutfordring i Europa. I 2022 ble 41 nye rusmidler rapportert for første gang gjennom EUs system for tidlig varsling (EWS), noe som bringer det totale antallet overvåket av EMCDDA til 930.

EU-kommissær for indre anliggender Ylva Johansson sier det slik: «Narkotikarelatert organisert kriminalitet utgjør en stor trussel mot samfunnet, og jeg er dypt bekymret for at stoffene som brukes i Europa i dag kan være enda mer helseskadelige enn tidligere. Den *Europeiske narkotikarapporten 2023* beskriver hvordan medlemsstatene beslaglegger rekordstore mengder ulovlige rusmidler. Mine nylige besøk til europeiske sjøhavner, og til Latin-Amerika, viste at narkotikasmuglere fortsetter å infiltrere forsyningskjeder, utnytte arbeidstakere og påvirke lokalsamfunn negativt gjennom vold og korrupsjon. I den globale kampen mot narkotikahandel er det avgjørende at EU samarbeider med tredjeland. Det er også beleilig at EMCDDA nå får et sterkere mandat og en internasjonal rolle for å holde tritt med utviklingen av narkotikaproblemet».

Rapporten understreker behovet for bedre rettsmedisinske og toksikologiske data for en bedre forståelse av truslene fra nye og potente syntetiske stoffer, stoffblandinger, falske stoffer, endrede narkotikamarkeder og bruksmønstre. Under sitt nye mandat i 2024 kommer byrået til å lansere et europeisk nettverk av rettsmedisinske og toksikologiske laboratorier for å styrke kapasiteten på dette området ⁽²⁾.

EMCDDAs direktør Alexis Goosdeel sier: «Årets rapport gir oss en sterk påminnelse om at problemer med ulovlige rusmidler er å finne i alle deler av samfunnet vårt. Jeg oppsummerer dette med setningen: *Overalt, alt, alle*. Etablerte rusmidler er nå bredt tilgjengelige og potente nye stoffer fortsetter å dukke opp. Så og si alt med psykoaktive egenskaper kan dukke opp på narkotikamarkedet, ofte feilmerket eller i blandinger. Dette er grunnen til at ulovlige rusmidler kan påvirke alle, enten direkte gjennom bruk, eller indirekte, gjennom deres innvirkning på familier, lokalsamfunn, institusjoner og bedrifter. De utsetter også i økende grad våre borgere for narkotikarelatert vold og tilhørende konsekvenser. I dag setter vi søkelyset på utfordringene med sentralstimulerende midler, syntetiske stoffer og nye cannabisprodukter. Det er avgjørende at vi øker

tilgjengeligheten av rettsmedisinske og toksikologiske tester for bedre å kunne oppdage nye trusler og beskytte folkehelsen. Vi må også investere mer i tjenester, som nå oppfordres til å imøtekomme mer varierte og komplekse behov».

Ny cannabispolitikk i et komplekst marked

Europas cannabispolitikk utvides gradvis og omfatter nå ikke bare kontroll av ulovlig bruk og besittelse av cannabis, men også regulering av cannabis og cannabinoider til medisinsk og annen bruk (f.eks. kosmetikk og mat).

I dag har fem EU-medlemsstater (**Tsjekkia, Tyskland, Luxembourg, Malta og Nederland**) samt **Sveits** innført eller planlegger å innføre nye metoder for å regulere tilbudet av cannabis til rekreasjonsbruk. Disse endringene, som er beskrevet i rapporten, understreker behovet for å investere i overvåking og evaluering for en helhetlig forståelse av deres innvirkning på folkehelsen og sikkerhet ⁽³⁾.

Cannabis er fremdeles det mest brukte ulovlige rusmiddelet i Europa. Rundt 8 % (22,6 millioner) av voksne europeere (15-64 år) anslås å ha brukt cannabis det siste året. I 2021 nådde den beslaglagte mengden hasj (816 tonn) og marihuana (256 tonn) i EU sitt høyeste nivå på ti år, noe som tyder på høy tilgjengelighet av dette stoffet. I Europa ble anslagsvis 97 000 personer innlagt til en eller annen form for narkotikabehandling for problemer knyttet til cannabisbruk i løpet av 2021.

Nye cannabisprodukter skaper folkehelseutfordringer. Noen produkter som selges på det ulovlige markedet, inkludert naturlig cannabis, kan være tilsatt sterke **syntetiske cannabinoider**, noe som kan medføre risiko for forgiftning. Svært potente ekstrakter og spiselige produkter har vært forbundet med akutte forgiftninger på sykehusenes akuttmottak.

I 2022 ble **hexahydrocannabinol (HHC)** rapportert som det første semisyntetiske cannabinoid i EU. Det ble identifisert i to tredjedeler av medlemsstatene, og i noen EU-land selges det som et «lovlig» alternativ til cannabis ⁽⁴⁾. Siden oktober 2022 har HHC vært gjenstand for intensiv overvåking innenfor EUs system for tidlig varslings (**EWS**) for å få en bedre forståelse av den potensielle risikoen for Europa.

Rekordmange kokainbeslag og økende bekymring for bruk av syntetiske sentralstimulerende stoffer

Smugling av store mengder kokain i kommersielle containere gjennom europeiske havner gir høy tilgjengeligheten av dette stoffet. Det er bekymring for at denne situasjonen kan bidra til økt kokainbruk, helseskader og narkotikarelatert kriminalitet.

I 2021 ble det beslaglagt rekordhøye 303 tonn kokain i EU. **Belgia** (96 tonn), **Nederland** (72 tonn) og **Spania** (49 tonn) sto for nesten 75 % av den samlede mengden som ble beslaglagt. Foreløpige tall for 2022 viser at mengden kokain beslaglagt i Antwerpen, Europas nest største havn, økte til 110 tonn fra 91 tonn i 2021. Mye tyder på at organiserte kriminelle grupper også i økende grad tar i bruk mindre havner i andre EU-land og land som grenser til EU. Ulovlig kokainproduksjon i EU blir stadig viktigere. I 2021 ble 34 kokainlaboratorier demontert (23 i 2020), deriblant noen store anlegg.

Kokain er det mest brukte ulovlige sentralstimulerende stoffet i Europa, og det ble brukt av rundt 1,3 % (3,7 millioner) voksne europeere (15-64 år) det siste året. Det var det mest fremtredende stoffet knyttet til akutte forgiftninger på sykehusenes akuttmottak i 2021, og ble nevnt i 27 % av tilfellene. Det er også tegn til at injisering av kokain og crack er i ferd med å bli mer utbredt blant sårbare og marginaliserte grupper i enkelte land, noe som nødvendiggjør en oppskalering av skadereduksjonstiltak. I 2021 ble det registrert anslagsvis 7 500 crackrelaterte behandlingstilfeller.

Det bredere spekteret av syntetiske sentralstimulerende stoffer som nå er tilgjengelig på det ulovlige markedet, utgjør en økt folkehelsorisiko. Historisk sett har amfetamin vært det mest brukte syntetiske sentralstimulerende stoffet i Europa. Det er imidlertid tegn til at både metamfetamin og **syntetiske katinoner** nå bidrar til Europas samlede problemer med sentralstimulerende stoffer i større grad enn tidligere.

Rapporten fastsetter også at sentralstimulerende stoffer injiseres oftere enn før og noen ganger i kombinasjon med heroin eller andre opioider. En helhetlig forståelse av skader knyttet til endrede

bruksmønstre for injisering av narkotika vil være avgjørende for en effektiv utforming av skadereduksjonstiltak rettet mot denne atferden.

Potensielle helserisikoer knyttet til mindre kjente stoffer

Ketamin, som brukes som et anestetisk og smertestillende middel innen medisin, har blitt et mer etablert og populært rekreasjonsrusmiddel blant visse grupper. Det inntas ofte i form av sniffing og tilsettes noen ganger i andre stoffblandinger, inkludert MDMA-pulvere og -tabletter. Langvarige ketaminbrukere kan oppleve helseproblemer (f.eks. blæreskader).

Den økende rekreasjonsbruken av dinitrogenoksid («lystgass») i enkelte deler av Europa vekker helsebekymringer. En nylig **EMCDDA**-gjennomgang ⁽⁵⁾ påpekte risikoene forbundet med dette stoffet, som nå ser ut til å være mer tilgjengelig, billigere og populært blant noen unge mennesker. Disse risikoene kan omfatte forgiftninger, brannskader og lungeskader, og i noen tilfeller også nerveskader ved langvarig bruk. Det er et sterkt argument for at rusmiddelforebyggende og skadereduserende tjenester bør inkludere dette stoffet i sitt arbeid. Regulatoriske tilnærminger til salg og bruk av dette stoffet varierer mellom de ulike landene.

Dagens rapport diskuterer også den økende interessen for det terapeutiske potensialet til psykedeliske stoffer. Selv om det eksisterer lovende forskning på potensialet til disse stoffene til å behandle ulike psykiske lidelser, fremhever rapporten risikoen for uregulerte programmer i EU og andre steder. Den økende interessen for dette emnet kan føre til mer eksperimentell bruk av disse stoffene uten medisinsk oppfølging, noe som kan sette enkelte sårbare personer i fare.

Europas opioidproblemer er under utvikling

Heroin er fortsatt det mest illegalt brukte opioid i Europa. I enkelte områder er det imidlertid også økende bekymring for bruken av syntetiske opioider. Mange syntetiske opioider er svært potente og utgjør en risiko for forgiftning og død. Det trengs bare små mengder for å produsere tusenvis av doser, noe som kan gjøre dem til mer lukrative stoffer for organiserte kriminelle grupper.

Det dukker stadig opp nye, ukontrollerte syntetiske opioider på det europeiske narkotikamarkedet, og siden 2009 har det blitt identifisert 74 nye. De siste årene har de fleste av nye opioidene som er rapportert til **EWS**, vært svært potente **benzimidazolopioider** (nitrazner). Sammenlignet med **Nord-Amerika** spiller nye syntetiske opioider (f.eks. fentanyl-derivater og nitazener) for tiden en relativt liten rolle i Europas narkotikamarked, selv om de utgjør et betydelig problem i noen land.

Nye syntetiske opioider (inkludert benzimidazol- og fentanyl-derivater) har blitt knyttet til en økning i overdosedødsfall i de **baltiske landene**. I **Estland** har det blitt funnet nye syntetiske opioider i blandinger som inneholder et benzodiazepin og det beroligende legemidlet for dyr, **Xylazin**. Disse kombinasjonene, henholdsvis kjent som **«benzo»** og **«tranq»**, har vært knyttet til overdosedødsfall i **Nord-Amerika**. Rapporten fastslår: «... selv om problemene på dette området for tiden er relativt begrensede, utgjør denne stoffgruppen en trussel med potensial til å påvirke europeisk folkehelse og sikkerhet i større grad i fremtiden».

Tilgjengeligheten av heroin ser fortsatt ut til å være høy. Mengden heroin som ble beslaglagt i EUs medlemsstater, ble mer enn doblet til 9,5 tonn i 2021, mens **Türkiye** beslagla rekordhøye 22,2 tonn. Nesten all heroin som konsumeres i Europa, stammer fra **Afghanistan**, der Taliban kunngjorde et forbud mot dyrking av opiumsvalmue i april 2022. Det er for tidlig å si hvordan det europeiske heroinmarkedet vil bli påvirket av dette forbudet, men det fryktes at en eventuell knapphet på stoffet kan føre til en økning i tilbud av og etterspørselen etter syntetiske opioider.

Styreleder for EMCDDA, Franz Pietsch, har følgende konklusjon: «Dagens rapport er en viktig ressurs for strategisk innsikt i den europeiske narkotikasituasjonen og dens konsekvenser for folkehelsen og sikkerhet. Rapporten lanseres i en viktig tid, da EMCDDA forbereder seg på et nytt mandat og en ny fremtid. Vi ser frem til gjennomføringen av dette lovende nye oppdraget, som vil styrke og utvide byråets overvåkningsmuligheter, øke EUs beredskap og bidra til å utvikle kompetanse for bedre tiltak på narkotikafeltet.»

(¹) For mer informasjon om *Europeisk narkotikarapport 2023*, se https://www.emcdda.europa.eu/event/2023/06/launch-event-european-drug-report-2023_en. Rapporten beskriver narkotikasituasjonen i Europa fram til utgangen av 2022, basert på data fra 2021 og tilgjengelige data fra 2022.

(²) I 2024 vil EMCDDA bli til EUs narkotikabyrå (EUDA), med et utvidet mandat.

(³) https://www.emcdda.europa.eu/publications/faq/cannabis-laws-europe-questions-and-answers-for-policy-making_en

(⁴) https://www.emcdda.europa.eu/news/2023/new-cannabinoid-hhc-spotlight-market-evolves_en

(⁵) https://www.emcdda.europa.eu/news/2022/11/no-laughing-matter-new-report-shows-rise-recreational-use-nitrous-oxide_en